نکته

طرح‌ها و ابتکارهای نظامی چمران

از زیردریایی تا بازوکای خودکار

■ احمد محمد تبریزی

■ **پروژه زیردریایی**

پروژه زیردریایی، یکی از طرح‌های شهید چمران در دوران دفاع مقدس بود. طرح زیردریایی برای انهدام و شناسایی منطقه برای نخستین بار توسط دکتر چمران مطرح شد و هدف از اجرایش این بود که با پیاده کردن نیرو، رزمندگان می‌توانستند سنگرهای دشمن را از طریق آب منهدم کنند. این طرح با شهادت دکتر چمران به کندی پیش رفت تا اینکه در سال ۶۸ گروهی از رزمندگان توانستند با این زیردریایی به عمق خلیج فارس بروند.

■ **کانال چمران**

اجرای طرح «کانال چمران» پروژه موفقیت‌آمیزی بود که توسط شهید چمران به اجرا درآمد، چراکه این کانال باعث می‌شد نیروهای عراقی نتوانند به سمت جلو پیشروی کنند و از سوی دیگر با تدبیر دکتر چمران، آب کانال‌ها به سمت عراقی‌ها و انهدام سدهای خاکی‌شان سوق داده می‌شد. پس از کندن خندق و اجرای طرح، شهید چمران پروژه زمینگیر کردن عراقی‌ها را مطرح کرد و با هدایت آب به داخل کانال، باعث شد عراقی‌ها تا جایی که زیر پای آنها آب می‌رفت، عقب بروند. دشمن با زدن خاکریز توانست پیشروی آب را مهار کند اما طرحی دیگر به ذهن شهید چمران خطور کرد و آن این بود که سدهای به وجود آمده توسط عراقی‌ها را که برای جلوگیری از پیشروی آب زده بودند و پر از آب شده بود، منفجر کنند.

■ **پل یونولیت**

ساخت نخستین «پل یونولیت» از دیگر ابتکارهای شهید چمران بود که سیر تکاملی آن در عملیات بعدی به اجرا درآمد. از نکات برجسته پل این بود که اگر ترکش به آن برخورد می‌کرد همچنان در سطح آب شناور باقی می‌ماند. همچنین طرح خودروی مخصوص حرکت در رمل‌های شنی و نفربر در منطقه‌ای که حتی آدم هم نمی‌توانست در آن قدم بردارد توسط شهید چمران کلید خورد و پس از شهادت او این طرح و طرح‌های دیگر به خصوص زیردریایی به قوت خود ادامه یافت و تکمیل شد.

■ **مانع خورشیدی و موشک‌های بازوکا**

شهید چمران با ساخت میلگردهای ضخیم به شکل خورشیدی توانست «مانع خورشیدی و موشک‌های بازوکا» را داخل خاک پنهان کند و زمانی که تانک دشمن پیشروی می‌کرد این وسیله خورشیدی داخل ریل تانک می‌رفت و آن را از کار می‌انداخت یا تانک واژگون می‌شد. آرپی‌جی ۷ عنوان اسلحه‌ای بود که قابل حمل بود، اما «موشک‌های بازوکا» را که کمتر می‌توانستیم حمل کنیم با افزودن یک ساعت و یک باتری به آن این موشک‌ها را در فاصله ۱۰۰متری دشمن مستقر می‌کردیم و از غلاف این موشک به عنوان پرتاب کننده استفاده می‌کردیم؛ با این کار در ساعت‌های تنظیم شده موشک‌ها به طرف دشمن پرتاب می‌شد و این کار باعث شد تا دشمن با هراس فراوان به سمت پرتاب موشک‌ها آتش بریزد و این در حالی بود که هیچ کس در آنجا حضور نداشت.

همرزمان شهید چمران در گفت‌وگو با «جوان» از حسن‌خلق دکتر می‌گویند

ستاد جنگ‌های نامنظم کانون آدم‌سازی بود

■ غلامحسین بهبودی / آرمان شریف

خیلی از ما شهید چمران را به عنوان یک نخبه علمی و نظامی می‌شناسیم؛ دانشمندی که در بهترین دانشگاه‌های امریکا تحصیل کرد و چریکی که برترین دوره‌های آموزشی را در مصر گذراند. اما وقتی با همرزمان شهید گفت‌وگو می‌کنیم، آنچه او را در ذهن‌شان ماندگار کرده است، نه کلمات قصارش بود و نه ایده‌های نظامی عالی‌اش، رزمندگان آقا مصطفی را به خوش خلقی و رفتارهای حسنه‌ای می‌شناسند که باعث شده پس از گذشت ۳۵ سال از شهادتش، همچنان گرمای قلب مهربانش را احساس کنند و از او به عنوان یک انسان والا، دوستداشتنی و در عین حال متواضع یاد کنند. گفت‌وگوی «جوان» با چند تن از همرزمانش را پیش رو دارید.

■ **اصل حسن‌نیت**

محمد نخستین از همرزمان شهید می‌گوید: شهید چمران به عنوان یک فرمانده طوری با نیروهایش رفتار می‌کرد که همه بی‌چون و چرا حرفش را قبول می‌کردند. روش‌شان در برخورد با دیگران بر مبنای اصل حسن‌نیت شکل می‌گرفت. به طور مثال وقتی ما قله‌های الله‌اکبر را فتح کردیم، بنی‌صدر با وجود کارشکنی‌هایی که در روند عملیات انجام داده بود، به سرعت با هلیکوپتر خودش را به منطقه رساند و همان روز رادیو اعلام کرد رئیس‌جمهور طی عملیاتی موفق، باعث فتح قله‌ها شد! وقتی موضوع را به دکتر گفتیم تنها یک جمله گفت «اگر برای خدا کاری می‌کنیم این چیزها مهم نیستند.»

می‌بینید! وقتی دکتر با فردی چون بنی‌صدر این رفتار را داشت، در برابر رزمندگان طوری رفتار می‌کرد که همه عاشق و شیفته‌اش می‌شدند. در ستاد جنگ‌های نامنظم از هر قشر آدم وجود داشت. از یک عده موتورسوار که خود چمران آنها را آورده بود گرفته تا ارتشی، سپاهی، بسیجی و... اما همگی آنها حول محور شخصیتی چون چمران پروانه‌وار می‌گشتند و از نور وجودش بهره می‌بردند.

■ **نفس گرم دکتر**

احمد گنجور از دیگر همرزمان شهید چمران که به دلیل حرفه عکاسی‌اش آخرین تصاویر از نحوه مجروحیت و شهادت دکتر را نیز به ثبت رسانده، در خصوص حسن رفتار چمران می‌گوید: وقتی برای اولین بار با دکتر روبه‌رو می‌شدی، صرفنظر از آنکه چه اسم و رسم و مقام و جایگاهی داشتی، چنان با تو رفتار می‌کرد که انگار سالیان درازی است او را می‌شناسی و جزو دوستان نزدیکش هستی. دکتر در مصافحه با تک تک نیروها معمولاً دست طرف مقابل را به گرمی می‌فشرد و دست دیگرش را به پهلوی رزمنده می‌انداخت و او را به طرف خودش می‌کشید و گرم و صمیمی با هم‌صحبتش وارد گفت‌وگو می‌شد. خود من برای اولین بار دکتر را در چنین شکل و شمایلی ملاقات کردم. همین یک دیدار باعث شد که شیفته رفتارش شوم. جایگاه دکتر طوری بود که نیازی به این رفتارها نداشت. اما شهید چمران قلب مهربانی داشت و رفتار سرشار از عطوفتش از همین قلب مهربان نشئت می‌گرفت و با صداقتی که در کلام و رفتارش داشت، انسان را شیفته می‌کرد. سال‌ها از شهادت دکتر می‌گذرد، اما هنوز گرمای قلب مهربانش را احساس می‌کنیم.

■ **تویی که نمی‌شناختمت**

مختار احمدی‌پور از موتورسواران ستاد جنگ‌های نامنظم می‌گوید: برخوردی که در مجموعه شهید چمران با ما می‌شد کاملاً ما را جذب کرد. من آن زمان جوانی بودم که شاید نمازم را هم نمی‌خواندم ولی وقتی ستاد جنگ‌های نامنظم رفتم آنچنان جذب شهید چمران، این انسان بزرگوار شدم که تا وقتی زنده بود اصلاً نمی‌توانستم به شهر خودم برگردم. اگر قرار بود ۱۰ روز مرخصی بروم سه روزش را در شهرمان می‌ماندم و دوباره به عشق دکتر چمران برمی‌گشتم.

ستاد جنگ‌های نامنظم همه جور آدمی را می‌پذیرفت. کسانی می‌آمدند و بعد از یک هفته چنان از لحاظ روحی و معنوی بازسازی می‌شدند که کسی باور نمی‌کرد این انسان پنج روز پیش باشد. از همه افراد استقبالی می‌شد که باعث جذب نیروها بود.

دکتر از لحاظ شخصیتی جذبه خاصی داشت که ناخودآگاه آدم را جذب می‌کرد. حتی من یک بار بعد از شهادت چمران از همسر ایشان سؤال کردم و از او خواستم چیزهایی که درباره چمران می‌داند را برایمان بازگو کند تا بیشتر او را درک کنیم که همسرش پاسخ داد خودم هنوز چمران را نمی‌شناسم و نتوانسته‌ام او را درک کنم. این حرف‌ها را کسی می‌زند که سال‌ها با او زندگی کرده است. دیگر درک شهید چمران برای ما که در ماه او را یک یا دو بار می‌دیدیم خیلی سخت بود. آنقدر شخصیت بزرگی داشت که نمی‌شود به راحتی به زبان بیان کرد. فکر هم نمی‌کنم کسی پیدا شود که بتواند شخصیت شهید چمران را با زبان بیان کند.

■ **فرماندهی دلسوز**

حمید باوی‌فر از نیروی ستاد جنگ‌های نامنظم: همه می‌توانستند در گروه شهید چمران شرکت کنند. ولی دکتر یک ایده و شگرد خاصی برای ستاد داشت که هر کس لیاقت و شایستگی‌اش را نشان می‌داد هر امکاناتی را که می‌خواست در اختیارش قرار می‌داد. صبر و مقاومت شهید چمران مثال‌زدنی بود. مهم‌ترین ویژگی یک فرمانده نظامی خونسرد بودن و صبوری اوست که بتواند در مقابل مشکلات ایستادگی کند. ممکن است در یک عملیات موفق نشود و تلفات بدهد و یک فرمانده باید صبور باشد و نه تنها خودش را بازنده نشان ندهد بلکه به فکر پیروزی باشد. خلق نیکوی شهید چمران و سرکشی او به رزمندگان از ویژگی‌های بارزش بود. حس می‌کرد یک بار سنگین روی شانه‌هایش قرار داد و مهم بود که چگونه مسئولیتش را انجام دهد. مسئولیت سنگینی روی دوشش احساس می‌کرد که چرا کشور ما مورد حمله واقع شده و در فکر این بود چگونه با کمترین تلفات و امکانات نیروهای دشمن را از خاک خودمان بیرون کنیم. ما هم در جنگ تحمیلی غافلگیر شدیم و آمادگی کاملی برای مقابله نداشتیم و بعدتر با کلمه وحدت و انسجام توانستیم مشکلات را برداریم و دستورات امام(ره) را اجرایی کنیم و بر دشمن چیره شویم و از خاک خودمان بیرون کنیم.

■ **شخصیت مشعشع**

ایوب آقاخانی، کارگردان نمایش چمران می‌گوید: اگر به زندگی و شخصیت چمران می‌پردازم به این دلیل است که یکی از پیچیده‌ترین شخصیت‌های جنگ هشت ساله است. کمتر کسی را می‌توانیم با این ابعاد پیدا کنیم. تحصیلکرده امریکا، تجربه زندگی در غرب، انسان باسوادی که در میان فضای تعریف شده ناسا جایگاه دارد اما همه اینها را کنار می‌گذارد و به سراغ اعتقاداتش می‌رود. به رصد شخصی من هیچکس این ابعاد شخصیتی را ندارد. به این باور دارم که در تاریخ هشت ساله جنگ ایران و عراق در کمتر شخصیتی تا این اندازه پیچیدگی وجود دارد. جمع سواد، اعتقاد و زندگی عجیب و غریب شخصی در کنار مهارت‌های رزمی از چمران شخصیتی مشعشع ساخته است.

نگاه

نگاهی به نقش شهید چمران در تشکیل ستاد جنگ‌های نامنظم

کابوس یک سال و یک ماهه بعثی‌ها

■ علیرضا محمدی

ستاد جنگ‌های نامنظم از یادگاری‌های شهید چمران طی دفاع مقدس بود که برخلاف نامش، نظم خاصی در جبهه میانی و حتی شمالی خوزستان ایجاد کرده بود. در ۳۱ خرداد، سالروز شهادت دکتر مصطفی چمران، نگاهی به فرایند تشکیل و انحلال این ستاد می‌اندازیم.

شهید چمران به همراه مقام معظم رهبری در روز پنجم یا ششم مهر سال ۵۹ وارد شهر اهواز می‌شوند تا به عنوان اعضای شورای عالی دفاع، در برابر هجوم سریع و سرسام‌آور دشمن تدابیری اتخاذ کنند. شهید چمران به دلیل دانش نظامی خاصی که داشت، به سرعت دست به کار می‌شود و با ارزیابی ارتش منظم دشمن، شیوه جنگ‌های نامنظم را در پیش می‌گیرد. دکتر به سرعت دست به کار می‌شود و از روز هفتم مهرماه ستاد جنگ‌های نامنظم را در محل کاخ استانداری سابق اهواز شکل می‌دهد. این ستاد تحت فرماندهی عالی شهید چمران، طی ۱۵ عملیات بزرگ و هفت، هشت عملیات کوچک، مناطق متعددی از خاک کشورمان را از چند کیلومتری اهواز گرفته تا خود دهلاویه، از دشمن پس گرفت و تلفات و صدمات بسیاری به آنها وارد کرد. اما ماهیت نیروهای ستاد متشکل بود از افراد ارتش، سپاه و نیروهای داوطلب مردمی. برخی از سپاهی‌ها و ارتشی‌ها به ستاد مأمور شده بودند و برخی داوطلبانه در آنجا خدمت می‌کردند. نظیر شهید ایرج رستمی که حتی در یک سال حضورش در کنار شهید چمران، به دلیل آنکه حکم مأموریت نداشت، حقوقی نیز دریافت نکرد. هرچند که بودجه خود ستاد نیز توسط کمک‌های مردمی تأمین می‌شد. از نظر تسلیحات نیز در اوایل راه‌اندازی ستاد، ارتش همکاری‌هایی با آن داشت و بعدها به دلیل خیانت‌های بنی‌صدر، رزمندگان مجبور بودند سلاح مورد نظر را از غنائم جنگی تأمین کنند. دکتر چمران با مدیریت و فرماندهی موفق خود، سیستم بسیار منظمی را در ستاد حاکم کرده بود. به طور مثال طبق تقسیم‌بندی‌های درون ارتش، ستاد جنگ‌های نامنظم نیز به چهار رکن تقسیم می‌شد و برای نیروهای آموزش ندیده، دوره‌های آموزشی در نظر گرفته می‌شد. با چنین مدیریت منظمی که در کنار نظم و قاعده، تأثیر عاطفی عمیقی نیز روی نیروها داشت، ستاد توانست دست به کارهای بزرگ بزند. آزادسازی بستان، سوسنگرد و مقاومت در برابر زبده‌ترین نیروهای دو سپاه دشمن که نقطه تلاقی‌شان در دهلاویه بود، تنها گوشه‌ای از اثرات چنین مدیریتی است. شهید چمران ۳۱ خردادماه سال ۶۰ به شهادت رسید که اولین اثرات فقدان او به ماهیت وجودی ستاد وارد شد. از طرف دیگر با اختلافاتی که درون ستاد پیش آمد، مسئولان وقت نسبت به عملکرد ستاد بدبین شدند و در نهایت با دستور امام خمینی(ره) ستاد در ۱۳۶۰/۸/۷ به سپاه پاسداران ملحق شد.

گفت‌وگو

گفت‌وگوی «جوان» با روحانی همه فن حریف بسیجی

آموزش رزمی، تألیف کتاب دفاع‌مقدس و غیره!

■ داود جعفری

چند وقت پیش که به طور اتفاقی کلیپ‌های آموزش رشته رزم‌آوران را نگاه می‌کردم، در معرفی مربی آموزشی نام حجت‌الاسلام محمدمهدی لطیفی دیده می‌شد. برایم جالب بود که یک روحانی چطور مدارج رشته‌ای رزمی را طی کرده که حالا به عنوان استاد مشغول فعالیت است. اما نکته جالب‌تر اینکه حاج آقا لطیفی آشنای یکی از دوستانمان در روابط عمومی سپاه تهران بزرگ از آب درآمد و از همین طریق با ایشان تماس گرفتیم. در اثنای گفت‌وگو مشخص شد حاج آقا مسئول حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در ناحیه مقاومت الغدیر تهران نیز است و با روحیه بسیجی که دارد، علاوه بر اشتغال در رشته‌های رزمی، نویسنده چندین عنوان کتاب دفاع مقدسی است. لذا گفت‌وگوی ما با یک بسیجی همه فن حریف به جهت شناخت روحیه بسیجی در پیشرفت علمی و ورزشی‌اش را پیش رو دارید.

بیشتر خودتان را معرفی کنید. چند وقت است که عضو بسیج هستید؟

من متولد سال ۵۴ در همدانم و از وقتی که خودم را شناختم بسیجی هستم. دقیق‌ترش از دوران راهنمایی وارد بسیج شدم و از همان زمان با این نهاد انقلابی ارتباط داشتم تا اینکه سال ۸۴ وارد سپاه و از قضا در نیروی مقاومت بسیج مشغول شدم و ۱۰ سالی در استان کردستان خدمت می‌کردم تا اینکه چند وقتی است به تهران منتقل شدم. اکنون مسئول حوزه نمایندگی ولی‌فقیه در ناحیه الغدیر هستم. ضمناً مدرک کارشناسی فلسفه را در دانشگاه اخذ کردم و در حوزه علمیه نیز فقه را تا سطح سه که معادل کارشناسی ارشد است، ادامه داده‌ام.

در فضای مجازی فیلم‌های آموزشی شما به عنوان یک استاد هنرهای رزمی وجود دارد؟

بله، بنده حدود ۲۰ سال است که در رشته رزم‌آوران فعالیت می‌کنم و اکنون مربی درجه ۲ این رشته هستم. تا کنون شاگردان بسیاری را تربیت کرده‌ام که خیلی از آنها در سطح کشوری صاحب عنوان شده‌اند.

آموزش‌های شما شامل بچه‌های بسیج هم شده است؟

اصلا عمده شاگردان من را بسیجی‌ها تشکیل می‌دهند. چه در همدان، یا کردستان یا الان که تهران هستم، افتخارم این است که بچه‌های بسیجی و پاسدار را آموزش می‌دهم. به نظر من بسیجی نباید تک بعدی باشد و باید علاوه بر فعالیت‌های علمی و فرهنگی، خودش را از بعد جسمی هم ارتقا بدهد. بنابراین سعی می‌کنم عمده شاگردانم را از بچه‌های بسیجی انتخاب کنم.

اشاره کردید که بسیجی نباید تک بعدی باشد، گویا شما در زمینه تألیف کتاب‌های دفاع مقدسی هم فعال هستید؟

بنده تا کنون ۱۱ عنوان کتاب منتشر کرده‌ام که در زمینه‌های تربیتی- آموزشی، ورزشی و دفاع مقدس هستند. یعنی همه آن زمینه‌هایی که خودم فعالیت دارم. به عنوان یک روحانی کتابی در خصوص مسائل تربیتی کودکان با عنوان «تربیت و فرزندان اسلامی» تألیف کرده‌ام. به عنوان یک مربی ورزشی کتاب «آموزش رزم‌آوران» را نوشته‌ام و به عنوان یک بسیجی و ایرانی چهار کتاب در خصوص دفاع مقدس با عناوین «روایت عشق یک و دو»، «طلیعه‌دار معرفت» و «پرستوهای غریب» منتشر ساخته‌ام و به عنوان یک دوستدار و شیدایی ولایت، کتاب «آفتاب دل» را در خصوص سفر تاریخی مقام معظم رهبری به استان کردستان و خصوصاً شهر مریوان نوشتم.

در مورد کتاب‌های دفاع مقدسی‌تان بیشتر توضیح دهید.

این کتاب‌ها مربوط به زمانی است که در کردستان حضور داشتم. روایت عشق یک و ۲ در مورد خاطرات شهدای خطه کردستان است. پرستوهای غریب نیز خاطرات بانوان پیشمرگ کرد مسلمان را در بردارد. زنانی که مظلومانه و بی‌ادعا جنگیدند و اکنون مطالب کمی از آنها در دست است. طلیعه‌دار معرفت هم در مورد زندگی شهید ماموستی مردوخی از مبارزان انقلابی است که فعالیت‌های خود را از دوران انقلاب شروع کرده و تا زمان دفاع مقدس گسترش داده و همواره در خط نظام اسلامی بوده است. ایشان به دست ضدانقلاب ترور شد که کتاب زندگینامه‌شان را در اولین کنگره شهدای کرد مسلمان رونمایی کردیم.

به عنوان یک بسیجی که در ابعاد مختلف موفق هستید، چه تعریفی از روحیه بسیجی دارید؟

شاید برخی فکر کنند که بسیج مربوط و محدود به دفاع مقدس بود و اکنون هم باید توقع کارهای صرفاً نظامی از بسیجی‌ها داشته باشیم. اما به نظر من روح حاکم بر این شجره طیبه انقلاب اسلامی ایجاب می‌کند که بسیجی در همه عرصه و مسائل مختلف ورود کرده و کسب تجربه کند. همانطور که در دفاع مقدس شاهد نبوغ و نوآوری‌های متعدد رزمندگان بودیم، اکنون هم باید جوانان ما در برابر حربه‌های مختلف دشمن مقابله و هرجا که کشورمان احساس ضعف دارد ورود کنند. در این خصوص روحیه خودباوری که در بسیج وجود دارد می‌تواند الگویی برای جوانان کشورمان باشد و با تأسی به همین روحیه و تبعیت از ولی‌فقیه می‌توانیم بر همه مشکلات فائق آییم.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۳۸۴۱

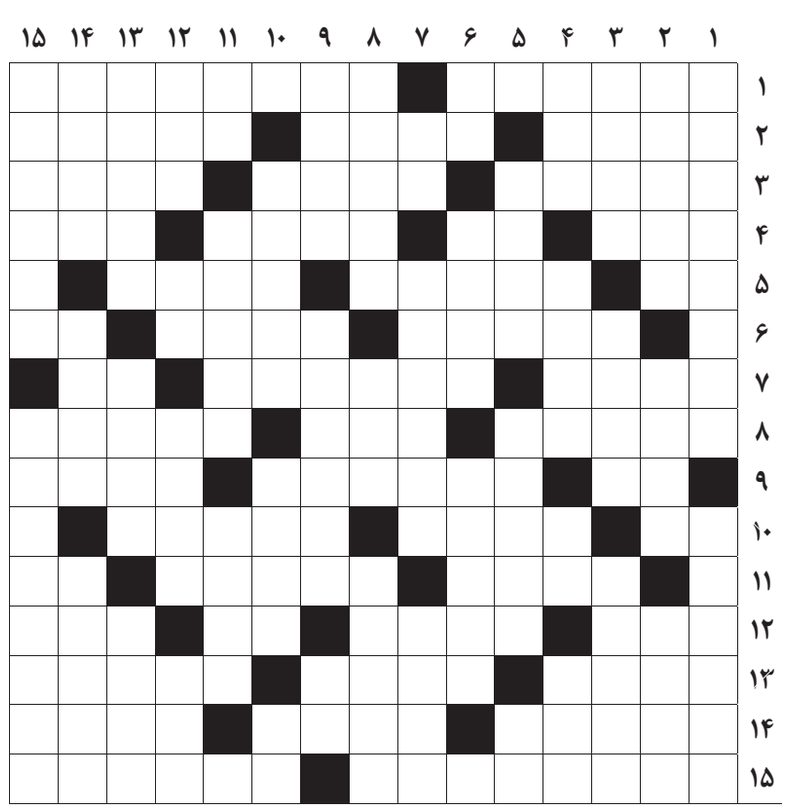

از راست به چپ

■ ۱-بیهق سابق-ورزش اول ترکمن صحرا ■ ۲-از اسامی دختران-در عهد شباب است-خوردنی ■ ۳-فلزی است سفید با علامت شیمیایی Co-ناگوار-آینه ■ ۴-وسیله نقلیه طولانی-مخفف هستم-سنگ ترازو-الفت ■ ۵-حرف خطاب-جانشین مصنوعی عضوی از دندان که از بین رفته است-بزرگان ■ ۶-صاحب کشتی-هنگام و فصل-خودم ■ ۷-خاکستر-راه نزدیکتر به مقصد-مغز انسان ■ ۸-شیره خشخاش-لیوان آزمایشگاهی مدرج-ماده هر چیز ■ ۹-علامت بیماری-تداوم داشتن-رفیع و بلند ■ ۱۰-یک من تبریز-جریان و فرایند-رود مرزی ایران و عراق ■ ۱۱-خرگوش-جعلی و بدلی-دختر لر ■ ۱۲-ملعون کربلا-فیزیکدان هندی برنده جایزه نوبل فیزیک ۱۹۳۰-آش-زادگاه حضرت ابراهیم ■ ۱۳-زاده دام-پست و فرومایه-تو در تو ■ ۱۴-گفت و گوی شکوه آمیز-سمبل-قصاب ■ ۱۵-مجمع بزرگ نمایندگان در کشور افغانستان-تحت نظر قرار دادن

از بالا به پایین

■ ۱-ورزشی آمیخته از والیبال، فوتبال و بدمینتون-عنوانی برای نابینا ■ ۲-نوعی نان-رهبر مذهبی برادران اهل سنت-اژدهای زیر زمینی ■ ۳-ضرر-جانشین-از روی قصد و اراده ■ ۴-نهنگ-وردست-تکرار حرفی-بندر مادر بزرگ در عربستان ■ ۵-پدر حضرت ابراهیم-الگو و اسوه-گستاخی ■ ۶-ردیف بافتنی-وسیله ارتباطی رایانه با اینترنت-در پی ■ ۷-رودی در چین-از شهرهای خراسان-زمین ورزش بوکس ■ ۸-عنوان مزارع کشاورزی دولتی در روسیه سابق-نام زرتشت-زاویه نود درجه ■ ۹-شهر روی آب ایتالیا-غیر طبیعی-بنده و شما ■ ۱۰-نسبت داده شده-خاک-نفس ■ ۱۱-فرار حیوان-پایتخت زیمبابوه-دست شکسته بر گردن می شود ■ ۱۲-سقف دهان-یک لحظه-به معنی زیرا-خمیازه ■ ۱۳-نمایش فیلم-جمع ماده-سیاه و سفید ■ ۱۴-جاری-سرکه‌دار-از دروازه‌های قدیمی تهران ■ ۱۵-اولین رئیس جمهور روسیه-تیم فوتبال فرانکفورت آلمان

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

					۳		۶	۷
۹	۸	۲						
				۱	۲			
			۷			۴	۲	۳
	۶							
		۳				۹		
						۳	۷	۹
۵				۶	۱			
۴		۹						

جدول کلمات متقاطع
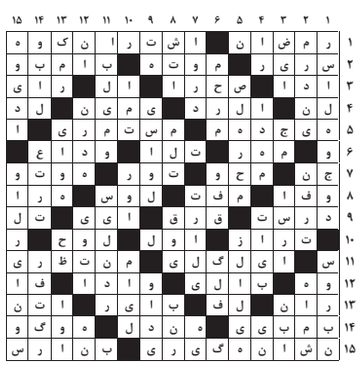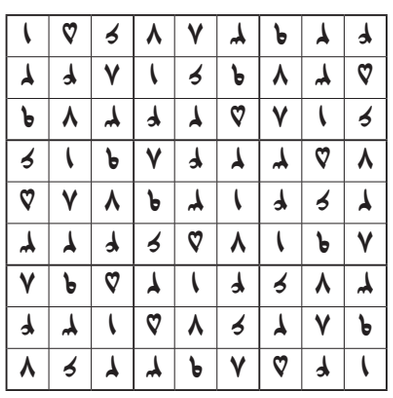
پاسخ جدول شماره ۳۸۴۰